228. Številka. V Ljubljani, v petek, 5. oktobra 1917. 6. leto.

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za Avstro-Ogrsko:

celo leto skupaj naprej . K 30·—
pol leta „ „ . . . 15·—
četrt leta „ „ . . . 7·50
na mesec „ „ . . . 2·50

za Nemčijo:

celo leto naprej . . . . K 34·—

za Ameriko in vse druge dežele:

celo leto naprej . . . . K 40.—

Vprašanjem glede inseratov se naj priloži za odgovor dopisnica ali znamka. Upravništvo (spodaj, dvorišče levo). Knaflova ulica št. 5, telefon št. 85.

Izhaja vsak dan zvečer izvzemši nedelje in praznike.

Inserati se računajo po porabljenem prostoru in sicer: 1 mm visok, ter 63 mm širok prostor: enkrat po 8 vin., dvakrat po 7 vin., trikrat po 6 v. Poslano (enak prostor) 16 vin., parte in zahvale (enak prostor) 10 vin. Pri večjih insercijah po dogovoru.

Novi naročniki naj pošljejo naročnino vedno po nakazници. Na samo pismene naročbe brez poslatve denarja se ne moremo nikakor ozirati.

„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

„Slovenski Narod“ velja v Ljubljani dostavljen na dom ali če se hodi ponj:

celo leto naprej . . . . K 28·—
pol leta „ . . . . . 14·—
četrt leta „ . . . . . 7·—
na mesec „ . . . . . 2·30

Posamezna številka velja 12 vinarjev.

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.
Uredništvo: Knaflova ulica št. 5 (v pritličju levo), telefon št. 34.

Politični položaj.

g Dunaj, 3. oktobra.

Najnovejši buletini — inspirirani izza ministrskih kljuk, kar se očitno naglaša — se glase tako, da se je politiški, oziroma parlamentarni položaj v nekoliko ublažil. Povod temu je včerajšnji govor poslanca Daszynskega, ki je sicer grozno grmel proti gospodujočemu režimu, proti vojaškemu gospodstvu v Galiciji in pruskemu gospodarstvu med Poljaki, ali na koncu ni naznanil, da bodo glasovali — proti proračunu, marveč pustil še vedno odprta vratca, ki omogočijo glasovanje — za proračun. Povedal je tudi, da se vlada s Poljaki še ni pogajala. To je res, včeraj namenjena konferenca Poljakov z dr. Seidlerjem je namreč odpadla, ali bo danes, jutri, ta teden?

Kar se toliko govori o civilnem namestniku za Galicijo, je — po zatrjevanju za kulisami — bolj postransko vprašanje, kajti končno so Poljaki v deželi vendar le na konju in vladajo po svoje. Glavno vprašanje pa je — takojšnje izplačilo vseh računov za vojne dajatve in rekvizicije. Naračunali so 800 milijonov in te hočejo takoj imeti. S tem vprašanjem se je bavil tudi zadnji ministrski svet in je dr. Seidler o tem poročal tudi cesarju. Kakšna pooblastila je dobil ministrski predsednik, to se kmalu pokaže, in od tega bo zavisno stališče Poljakov. Poslanec Daszynski je sicer povedal, da tako izplačilo bodo smatrali le za nekaj, kar je država dolžna storiti in s tem še ni rečeno, da bodo Poljaki že radi tega vskočili v vladino večino. Tudi je Daszynski okrcal tistega »konservativnega Poljaka«, ki je v tem zmislu nalagal nemško časopisje. Pozival je, naj ga imenujejo, ako je res kje tak možakar skrit. Vendar je pustil — vratca odprta in zato razmerje Poljakov do te vlade še ni ugotovljeno. Pogajanja se prično in — po pravici smemo biti radovedni na uspeh.

Oficijozi vidijo neko olajšanje položaja tudi vsled nekih pogovorov s — Čehi. Moj češki informator iz prvega vira pa pravi, da zadnje dni sploh ni bilo nikakih stikov z vlado, oziroma z dr. Seidlerjem. Zadnji pogovor je bil že pretekli petek. Kar pišejo zdaj oficijozi o koncesijah od obeh strani vsled možnosti, da bi vlada odredila dopolnilne volitve, je vse le prazna kombinacija. Čehi res zahtevajo dopolnilne volitve, ali kar se tiče pomiloščenih poslancev, so bolj tega mnenja, da jim tiče mandat brez novih volilcev. Ako pa hoče vlada to afero spraviti s sveta z dopolnilnimi volitvami, reši se sama sebe iz velike zagate, v katero je zalezla po lastni krivdi.

Sinočna »Reichspost« ima zopet tendencijozne grožnje z razpustom poslanske zbornice, češ: očitno je, da nimamo opraviti s krizo vlade ali parlamenta, marveč da je tu potisnjen na pozorišče državni problem. Zato mora vlada odločno nastopiti in povedati slovanskim strankam in nemškim socijalnim demokratom, da s svojo taktiko postavljajo v nevarnost parlament sam. Ali še sinoči je naznanil oficijozni večernik, da take grožnje je bolje opustiti, — čeprav so jih trosili oficijozi že par dni sami. Ta ponižna izjava je došla po včerajšnjem govoru poslanca Daszynskega, ki je grmel obsodno filipiko proti vsem hujskačem in sovražnikom ljudskega parlamenta ter jasno označil, kdo so tisti, ki hočejo parlament razbiti, da bi se vrnili k režimu — vislic, obsodb in najhujšega političkega preganjanja.

»Kolo Polskie« še vedno vleče brez posebnega načelnika. To nalogo vrše izmenjevaje načelniki posamičnih klubov. — Zadnje čase se vzdržuje kandidatura poslanca Tertila za načelnika »K. P.«.

Dunaj, 4. oktobra. Odgoditev proračunskega odseka do torka dokazuje, da se vlada in Nemci od pogajanj s Poljaki nadejajo željenega uspeha. Znak zopet oživljenega nemškega optimizma je tudi dejstvo, da so Wolfovci postali nekam zamišljeni in da »zaenkrat« ne bodo izstopili iz Nationalverbanda. Jugoslovani in Čehi opazujejo razvoj dogodkov popolnoma mirno in le obžalujejo Poljake, katerih moralični prestiž baš ne bo zelo narastel vsled politike velikih besed in malih dejanj. Ako vlada preboli današnjo proračunsko krizo, se s tem položaj še nikakor ni spremenil. Za proračunskim provizorijem pridejo nove večje zadrege sistema. Na obzorju se pojavlja temeljni problem dualizma, avstro-ogrska nagodba, ki poteka z 31. decembrom... Ali bodo takrat Poljaki za nekaj milijonov prodajali usodo vseh narodov, ali bodo oni, ki zahtevajo zase popolno svobodo, pomagali Nemcem in Madžarom, da vkujejo Čehe, Jugoslovane, Ukrajince v nove verige?

V ustavnem odseku se je odigral danes karakterističen incident. Poslanec Onciul je zahteval, da naj prične odsek razpravljati o reformi ustave. Načelnik odseka dr. Mataja mu je odgovoril, da za to še ni čas, ker je to vprašanje odvisno od politične konstelacije. Ta izjava je v marsikaterem oziru čudna in karakteristična. Ako je reforma ustave odvisna od politične konstelacije, potem bi mogla ta politična konstelacija pač tudi nanesti, da se jo sploh odstavi z dnevnega reda? In če se poslanec Mataja, krščanski socijalec, spušča v tema političnih konstelacij, zakaj so potem njegovi somišljeniki tako hudo zamerjali Čehom, ki so odklanjali udeležbo pri razpravah v ustavnem odseku z istim argumentom?

Proračunski odsek

je na predlog poslanca Hummerja prekinil svoje seje do torka. Referent Steinwender je utemeljeval ta korak s tem, da pogajanja vlade s Poljaki še niso končana in da torej še ni gotovo, ali je večina za proračunski provizorij zasigurana.

Proti metodam vojnonadzorovalnega urada.

Dunaj, 14. oktobra. Ustavni odsek je sprejel danes po daljši debati soglasno sledeče predloge referenta poslanca Pittonija:

Zbornica vzame na znanje, da je bil protiustavni vojnonadzorovalni urad razpuščen ter naknadno obsoja pogubno delovanje te oblasti.

Zbornica ne more priznati nikake naprave kot ustavno, pri kateri se nedopustno meša kompetenca skupne vlade ali armade s funkcijami avstrijskih oblasti ter ne dopušča, da bi poslovala od vlade sestavljena komisija (naslednica vojnonadzorovalnega urada — op. ur.), pri kateri se ne da vsakčas popolnoma dognati ustavna odgovornost prizadetega avstrijskega resortnega ministra.

Zbornica zahteva, da se ministerijalni komisiji ne da niti uradnega značaja, niti ne izroči izvrševalni oblasti; njeno delovanje naj se omeji na posredovanje med centralnimi uradi; na zunaj pa naj poslujejo izključno le zakonito organizirane oblasti.

Nadalje je bil sprejet predlog, da se vojnonadzorovalni urad (oziroma njegova naslednica tkzv. ministerijalna komisija) nesme pečatiti skovno cenzuro. Vlada naj sploh skrči cenzuro pri člankih do 2000 besed na največ dve uri in proti odločbi cenzorja naj bo pripusten priziv. Podrobnosti predloga o cenzuri naj izdela tiskovni odsek.

Soglasno je bil tudi odobren predlog poslanca Redlicha, da bodi dovoljeno naročati sovražne in nevtralne liste ter revije.

Končno je odsek sklenil, da se morajo odpraviti označbe »p. v.« (politisch verdächtig) in »p. u.« (politisch unzuverlässig).

Poslanec Onciul je zahteval, da naj se odsek bavi z reformo ustave. Načelnik dr. Mataja je odgovoril, da je to odvisno od politične konstelacije.

Železniški odsek.

Pododsek železniškega odseka je imel včeraj razpravo o investicijskem delovanju železniške uprave. Minister baron Banhans je izjavil, da je iz prepričanja za investicije, a z ozirom na sedanje razmere ni mogoče, se lotiti izvršitve načrtov. Na vprašanje poslanca dr. Laginje je minister pojasnil, da so nastale neugodne finančne razmere državnih železnic vsled stroškov za osobje in vsled velikih materijalnih cen. Izdatki za osobje so od začetka vojne poskočili od 340 na 640 milijonov kron, torej se še več kakor podvojili, materijalni stroški pa so narasli od 261 do 312 milijonov. — Kar se je že storilo za povečanje dohodkov, še ne zadostuje, potrebno bo novo zvišanje tovornih tarifov in zvišanje manipulacijskih pristojbin.

Brambni odsek.

V brambnem odseku je bil sprejet predlog, naj se povrnejo potom cesarske amnestije šarže vsem tistim vojaškim osebam, ki so jih izgubile zaradi majhnih političnih ali disciplinarnih pregreškov. Tudi je bil sprejet dodatek, naj skrbi domobranski minister, da se ne bodo jemale šarže brez vsakega postopanja in da se taki slučaji preiščejo in pravično urede.

Štajerskemu razumništvu.

(Dopis iz Ptuja, 20. septembra.)

Slovenski listi so objavili dopis iz Ptuja, kako slabo je naletel neki slovenski mladenič s svojo slovenščino v tobakarni, ki je v — mestni hiši. Celo neki častnik je bil tako drzen, da je mladeniču grozil z — vojaščino, kjer se že še nauči nemščine...

Meni se je včeraj pripetil na ptujski pošti še lepši slučaj. Med 16 frajlicami, ki se tu kešatijo, čeprav ne znajo najprimitivnejših poštnih določb (meni so še tri računale za ekspresna pisma le po 45 v, dasi bi moral plačati 50 in 55 vin. vsled teže) menda ni nobene Slovenke. — Pred par leti so bile tu tri ali štiri Slovenke, ki so pa odšle. Danes se govori na pošti le — nemško.

Včeraj sem torej hotel oddati pismo priporočeno in ekspresno. Poprašal sem poštno uradnico ali bi odšlo pismo z nočno pošto, ako oddam pismo le priporočeno. — »Diese Sprache verstehe ich nicht« (»Tega jezika ne razumem«) se je glasil briskanten in prezirljiv odgovor. Ali dobila je tudi odgovor po zasluženju. Na vprašanje, ali ni nikogar tu, ki zna slovenski, so se pouthnile vse ostale frajle in neki uradnik je bil silno zatopljen v svoje pisanje pred sabo. Stal sem pred okencem in moja petelinka za nemštvo na Spodnjem Štajerskem je srepo gledala pred se. »No, ali bo kaj ali nič?« — »Reden Sie doch deutsch, Sie können ja, ich habe Sie schon reden gehört!« — »Znam, najbrže bolje nego Vi, ali tu morate Vi znati slovenski, če hočete tukaj služiti...« »Hier ist ein deutsches Postamt und ich bin nicht verpflichtet eine andere Sprache zu verstehen...« Videl sem, da me je dobro razumela. Konstatiral sem pred pričami, da je po izjavi uradnice v Ptuju — nemški poštni urad in da uradnica ni dolžna znati slovenski. — »Gehen Sie zum Herrn Vorstand!« (Pojdite k predstojniku!). — Bom že govoril o Vašem »nemškem poštnem uradu« z višjim gospodom nego je Vaš predstojnik.« — »Das können Sie!«

Zdaj pa naj reče kdo, da niso na Štajerskem — krasne razmere! Kdor v Ptuju ne zna in ne govori slovenski, mora poginiti lakote ali pa se mora izseliti. V mestu samem je večina Slovencev, čeprav ne na papirju ob ljudskem štetju. In pod poštni urad v Ptuju spada menda 12 velikih, čisto slovenskih občin, ne vpoštevaje več lokalnih poštnih zvez.

Da se upa v takih dejanskih razmerah uradnica na tako nesramen način izzivati Slovence v uradu — ki je v prvi vrsti namenjen za nje, to presega vse meje, ki jih dopušča človeška domišljija. (Pred poldrugim letom sem bil slučajno na istem mestu priča, kako neka ženica ni mogla dobiti ne tiskovin ne pojasnila, da bi ekspresno poslala denar svojemu sinu, ki je imel tri dni pozneje iditi iz Borovelj na fronto. Skoro jokaje je hotela oditi. Tedaj je zavrelo v meni in — žena je poslala denar sinu.)

Zdaj pa vprašam vse rodoljube v Ptuju, vse župane in druge zavedne može v vseh občinah tega poštnega okrožja: Kako je mogoče, da trpite take škandalozne razmere na tej pošti?! Ali Vas ne strese mrzlica, da morate govoriti na svoji pošti v tujem jeziku, nemesto v — ptujskem, t. j. slovenskem?! Namesto, da bi bilo na tej pošti 16 Slovenk v službi, ni — nobene!

Take in do pike enake razmere vladajo tudi pri drugih uradih ne le v Ptuju, marveč po mnogih krajih na Štajerskem. In posledice so grozne! Ni se čuditi, ako se je kakor kuga širil »štajercijanski« smrad med tem zapostavljenim in zatiranim ljudstvom, ki bi si naj polagoma sesalo v se prepričanje, da: »blagoronim, ki nemški znajo!« Mariborska lista rotita stariše, naj za božjo voljo pošiljajo otroke v — slovenske šole! Povedali so tudi slučaje, da so otroci jokaje pricapljali iz nemške šole domov, ker niso tam — ničesa razumeli!! Prepričal sem se, da je tako žalostno gibanje opaziti po mnogih krajih, zlasti v bližini nemškutarskih gnezd. Koliko slovenskih otrok iz ptujske okolice se ponemčuje v mestnih šolah? Tudi v Ormožu so mi enako tožili, ali tudi obljubili, da prično agitacijo od hiše do hiše.

Takim škandaloznim razmeram je treba narediti konec! Ti slovenska inteligenca vzdrami se, ojunači se in otresi se dosedanje obzirnosti in skoro da boječnosti, stopi pogumno na plano in kaži tujcem in posebno slovenskemu priprostemu ljudstvu, da umeješ velikost svoje svete naloge med tem narodom in v svoji domači hiši! Ptujci sami te bodo bolj spoštovali nego doslej, ko se ti za hrbtom posmehujejo. Ali glavno je, da bo priprosto slovensko ljudstvo imelo v tebi dobrih vzgledov, in bo prepričano: da bo imelo v vsaki potrebi v tebi svoje podpornike in zagovornike! Le tako prošine naše ljudske vrste oni narodni ponos, brez katerega narod naš v boju z nemštvom mora propasti. Narodno ponosen kmet na Štajerskem pa je naš spas in naša bodočnost. Naš kmet ima v svojih rokah »biti in ne biti« vseh nemškutarskih gnezd! O tem bi bilo zaman izgubljati le eno samo besedo.

Štajerski rodoljubi pa naj bodo prepričani, da je skrajni čas za korenit preobrat v vsem narodnem, podrobnem delu. Posebno v mestih in njih bližini je potrebna evidenca, poduk in bodrilo tje do zadnje koče in zadnjega otročička! Ljudstvo se mora zavedati velikega časa, mora zavedno in ponosno se pripravljati na novo življenje. Ura bije — enajsta na marsikateri naši fronti, zato: na delo, ker resnobni so dnovi, a delo in trud Vam nebo blagoslovi!

Goriški begunec.

Lloyd George napoveduje Nemčiji maščevanje.

Rotterdam, 4. oktobra. Ministrski predsednik Lloyd-George je včeraj obiskal tiste mestne dele, ki so jih nemški letalci bombardirali. Ljudstvo mu je klicalo. Zahtevamo maščevanje za žrtve; treba je bombardirati nemška mesta. Ko je šel Lloyd-George mimo hiše iz katere so prinesli najprej pet mrličev in potem še ženo s petimi ubitimi otroci, je Lloyd-George glasom »Daily Mail« zaklical: To bodo Nemci plačali z obrestmi in z obrestmi od obresti.

Amsterdam, 4. oktobra. Lloyd George namerava podati v angleški zbornici važno izjavo o vojni v zraku. Napovedal bo najbrž represalije proti napadom nemških aeroplanov na angleška mesta.

Naše uradno poročilo.

Dunaj, 4. oktobra. (Kor. urad.) Vzhodno bojišče in Albanija. **Neizpremenjeno.**

Italijansko bojišče. **Boji v odseku pri Sv. Gabrijelu so včeraj popustili. Včerajšnji dan nam je prinesel na vjetih 6 italijanskih častnikov in 407 mož ter 2 zdravnika. Naši letalci so zbili 3 sovražna letala. Na tirolski fronti nobenih posebnih dogodkov.** — Š. g. št.

Nemško uradno poročilo.

Berolin, 4. oktobra. (Kor. urad.) Zapadno bojišče. Skupina gfm. Ruprehta Bavarskega. **Včerajšnje sovražno bojno delovanje na Flandrskem je bilo enako onemu prejšnjih dni: Globoko v pokrajino za našimi pozicijami segajoči in na belgijske kraje namerjeni močni moteči ogenj proti posameznim odsekom našega bojnega pasu v sredini bojne fronte zbran v najsilnejše učinkovanje v ognjenih sunkih. Vso noč je trajal od gozda pri Houthoulstu do Lyse silni artiljerijski boj z nezmanjšano silo. Danes zjutraj se je stopnjeval do bobnajočega ognja. S pričetkom močnih angleških napadov v loku pri Ypresu je bitka na Flandrskem iznova vzplamtela. Pri drugih armadah je bilo vsled slabega opazovalnega vremena bojno delovanje čez dan omejeno po večini na majhno mero; šele proti večeru je oživelo.** — Skupina nemškega prestolonaslednika. **Na vzhodnem bregu Mose se je pričelo, ko se je stemnilo, kar najsilnejše streljanje ob višini 344 vzhodno od Samogneuxa. Globoko razporedeni so kmalu nato predrli Francozi v napad, da bi zopet zavzeli od nas tam zavzete pozicije. Napad se je z velikimi izgubami in brezuspešno zlomil v obrambnem učinkovanju naše artiljerije in ob žilavem odporu Württemberžanov.** — Skupina vojvode Albrehta Württemberškega. **Živahni artiljerijski boji so se razvneli včasih tik zapadno od Mosle in v Sundgavu. Napadov tam ni bilo.**

Vzhodno bojišče. **Pri Jakobštatu, Dvinsku in ob Zbruču ter v kolenu Donave pri Galacu se je strelsko delovanje včasih ojačilo. Izvidni boji so potekli na več točkah za nas uspešno.**

Makedonska fronta. **Položaj je neizpremenjen.** — v. Ludendorff.

• • •

NEMŠKO VEČERNO POROČILO.

Berolin, 4. oktobra. (Kor. urad.) Na bojišču na Flandrskem so Angleži tudi pri današnjem velikem napadu vdrli le nekako en kilometer globoko v naš obrambni pas med Poelcapellom in Gheluveldom. Posebno ljuto se vrši boj vzhodno od Zonebeka in zapadno od Becelaera. — Z ostalih front ne poročajo ničesar posebnega.

Italijansko bojišče. Iz vojnoporočevalskega stana 4. oktobra. Včeraj ni prišlo na soški fronti do nikakih velikih bojev. Na odseku Sv. Gabrijela ponovni artiljerijski napadi in manjši sovražnikovi napadi z ročnimi granatami, ki so bili zavrnjeni. Trije sovražni letalci so bili tekom tekom dneva v zračnem boju zbiti na tla, med njimi en Francoz. Vsa letala so se vrnila po bojih polnoštevilno. — Na obeh straneh Adižke doline živahni artiljerijski boji. — Danes ponoči je eno naših pomorskih letal obložilo kolodvor in izkladišče v Polazzu jako uspešno s težkimi, srednjimi in vžigalnimi bombami. Kljub ljutemu odbijalnemu ognju so se vrnila vsa letala. Dne 3. oktobra ponoči je ena naših pomorskih letalskih skupin vrgla na kolodvore v Ronkih kljub megli in odbijalnemu ognju težke in vžigalne bombe z jakim uspehom. Vsa letala so se vrnila.

Pred sklicanjem italijanskega parlamenta. Brzojavka v »Morning Post« javlja, da žele v Italiji, da bi Lloyd George posetil italijanski glavni stan in ako mogoče Rim pred sklicanjem parlamenta. Ministrski svet je zopet zboroval in reševal problem prehrane, ali rešil ga še vedno ni. V političnih krogih in pri vladi pa so tega prepričanja, da je neobhodno potrebna ta rešitev pred otvoritvijo

parlamenta dne 16. oktobra. — To so najznačilnejši znaki italijanske notranje krize. V parlamentu je pričakovati burnih prizorov ob britkih pritožbah o notranjem položaju. Lloyd George gotovo ne ustavi toka ogromnega ljudskega gibanja proti vojni, katere je v Italiji vse naveličano, razven maloštevilnih hujskačev, kakor to soglasno izpovedujejo italijanski vjetniki.

Nemiri v Turinu. »Gazzetta Ticinese« poroča o nemirih v Turinu, da so uporniki streljali tudi s strojnimi puškami in da so vojaki rabili orožje šele po dolgem obotavljanju in pod pritiskom naknadno poklicanih kontingentov. Skupine upornikov so se bile zabarikadirale v hišah. Ranjenih je bilo okoli 120 oseb, mrtvih 60.

Iz Turina v London v sedmih urah. Poročali smo o poletu dveh italijanskih letalcev iz Turina v London. Ententno časopisje poroča sedaj, da je dne 25. septembra italijanski letalec Laureati z opazovalcem Ponzom priletel iz Italije na Angleško brez prekinjenja poti v sedmih urah; pot je dolga 1050 km. Polet je bil mestoma težaven zbog vetra in dežja. Laureati je imel s seboj pisma za italijanske oblasti v Londonu in kraljevo lastnoročno pismo na angleškega kralja, pisma na Lloyd Georgea, Balfourja in londonskega župana in nekaj časnikov.

ITALIJANSKO URADNO POROČILO.

4. oktobra. Od večera 2. oktobra do včeraj popoldne je trajalo bojno delovanje na zapadnih pobočjih hriba Sv. Gabrijela. Ponovni napadi, katere je poskusil sovražnik s pomočjo številnih jurišajočih patrulj, so se zlomili v našem ognju. Srečen sunek nam je dal štiri sovražne častnike in 22 vojakov, ki so bili postirani v neki ami. Na odseku pri Orehovljah smo pripeljali z uspešnega napada 27 vjetnikov. Na ostali fronti navadno delovanje obeh artiljerij. Neko sovražno letalo, katero je napadel eden naših letalcev nad Avčami, je bilo prisiljeno, spustiti se na tla v naših črtah; letalci so vjeti.

ANGLEŠKO URADNO POROČILO.

1. oktobra. Zjutraj je izvršil sovražnik mogočen napad na fronti nad ene milje na naše nove pozicije severno od ceste Ypres - Menin in vzhodno od Polygonevelda. Nemško infanterijo, ki je imela v našem artiljerijskem ognju težke izgube, smo v neredu pognali nazaj. Naše čete so sledile umikajočemu se sovražniku ter vjele 5 mož. Tekom sledečih treh ur je sovražnik dvakrat obnovil svoje napade z močnimi silami na isti fronti. Razvil se je silen boj. Zopet smo odbili sovražnika na vseh točkah, izvzemši jugovzhodni kot Polygonevelda. Tu se je posrečilo sovražniku zasesti dve naši najsprednji postojanki. Sovražna artiljerija je bila čez dan delavna v okolici Bullecourta ter južno in severno od Lensa. Število meseca septembra od nas vjetih znaša 5296 mož, vštevši 146 častnikov. Isti mesec smo vplenili 11 topov, med njimi 3 težke topove, 57 možnarjev za jarke in 377 strojnih pušk.

Letalski napadi na nemška mesta.

Iz Berolina poročajo, da so v noči na 3. oktober poskušali sovražni letalci poleteti nad Stuttgart, da so prileteli nad Frankfurt o. M., nad lotarinške industrijske kraje, nad Dortmund, Rastatt, Baden-Baden in Tübingen. Škode sovražni letalci niso napravili nobene pomembne. Poroča se, da je bila samo ena oseba ubita, 5 oseb pa je bilo lahko ranjenih.

Na ruskem bojišču je prišlo veči del le do artiljerijskih bojev. Pri armadni fronti generalobersta nadvojvode Jožefa so se vršili tudi boji patrulj. Sicer ni z ruske fronte poročati nikakršnih važnih dogodkov.

RUSKO URADNO POROČILO.

1. oktobra. Severna fronta. V smeri na Rigo, 5 vrst južno od železnice v okolici vasi Spitali so potisnile naše straže sovražne prednje oddelke nazaj ter napredovale nekaj sto korakov.

2. oktobra. Severna fronta. V smeri na Rigo južno od železnice v okolici Kornberga - Spitali in Grundula so napredovale čete naše prednje straže do poldruge vrste. — Zapadna, jugozapadna in romunska fronta. Ogenj pušk.

Za izravnavo nasprotstev na Ruskem.

Petrograd, 3. oktobra. (Kor. urad.) Po nasprotujočih si sklepih za koalicijo in proti njej, je demokratična konferenca odločila, da se naj z zastopniki vseh strank močno ojačeni odbor popoldne sestane na izredno sejo, da najde sredstva za izravnavo nasprotstev in da uresniči enotnost demokratične volje. Obenem je konferenca soglasno sklenila, da se ne bo prej razšla, predno se ne bo ustanovila vladna oblast v obliki, ki je sprejemljiva za demokracijo.

Ententa za Čeretelija.

Ženeva, 2. oktobra. »Petit Parisien« prinaša sliko razpoloženja v Petrogradu ter piše, da ententa želi, da bi Čeretelij prevzel vodstvo vlade, on da je edini porabni mož in hoče omogočiti sporazum in spravo med socijalisti in meščanskimi krogi. Kerenskij je imel na demokratični konferenci malo uspeha.

Ruska mornarica.

Petrograd, 3. oktobra. (Kor. urad.) Agentura. Ker je poslal glavni odsek brodovja mornariškemu ministrstvu več zahtev v obliki ultimatuma, je odredil mornariški minister admiral Verderevskij, da se glavni odsek razdruži in izvoli nov odsek. Ko je to izvedelo zborovanje zastopnikov posadk vzhodnomorskega brodovja, je sklenilo resolucijo, v kateri protestira proti razpustu in izjavlja, da bo podpiralo odsek. Zborovanje je pozvalo ministra, da naj konflikt prijateljsko poravna.

Angleška hoče zmagati.

London, 3. oktobra. (Kor. urad.) Reuter. Minister Churchill je rekel v svojem govoru: Naše misli so seveda osredotočene na to, da zagotovimo odločilno zmago. Vsi želimo od srca, da bodi mir na zemlji, a zdaj nimamo nič časa, da bi govorili o miru. Nahajamo se v najresnejši dobi vojne, v kateri bo boj narodov jako ljut in v kateri bodo za vse čase vsi sadovi ali pridobljeni ali sramotno in brezskrbno proč vrženi. Naši vojni cilji so nam bližje pomaknjeni, toda uresničeni še niso. Pruski militarizem še ni uničen. Ni nikako pretiranje, če govorimo in pišemo, da so voditelji pruskega militarizma sovražniki človeškega rodu. Bila bi strašna napaka, skleniti mir, predno so doseženi naši cilji. Če dožive Nemci odločilen poraz, bodo izgubili vero v svoj vladni sistem, in če bodo izprevideli, da jih vodi v bedo in jih naredi za sovražnike človeštva, in če bi se prerodili v narod s svoboščinami demokracije, potem verjamem, da pride mir in sicer resničen mir na trajni podlagi. Če konča ta vojna z nezadovoljivim mirom, ne bo Angleška nikdar več mirna. Tudi Amerika ne bo mirovala, dokler ni dosežena končna odločitev. Ni nobenega vzroka, da bi ne mogli premagati nevarnosti in trpljenja, če začnemo energično ofenzivo. Prezgodaj je reči, da je vojna podmorskih čolnov že premagana. Ne vemo, v kaki novi obliki bo morda ponovljena in v koliko morejo zaleči protiukrenitve glede takih novih oblik. Ni pa prezgodaj povedati, da bomo drugi vojni nemških podmorskih čolnov proti našemu otoku kljubovali in ga celo odbili. Prihodnje leto bodo naše armade, če bo vojna še trajala, kar naj Bog prepreči, močnejše in še bolje opremljene, kakor kdaj poprej. Mi imamo popolno zaupanje v zmago, a tudi Nemci jo imajo. Ti delajo najobupnejša prizadevanja in ne brez vzroka, kajti vedo, da so Angleži glavni faktor v vojni in da naše sile ni mogoče zlomiti, nego bo samo rasla.

Poljski regentski svet.

Berolin, 2. oktobra. Iz Varšave poroča »B. T.«: Poljski regentski svet, ki obstoja iz treh članov, je sedaj imenovan. So to varšavski nadškof Kakowski, bivši predsednik varšavskega meščanskega komiteja in sedanji mestni predsednik knez Lubomirski ter poljski veleposestnik Josip Ostrowski, bivši vodja stranke realnih politikov. Vsi trije so že izjavili, da sprejmo izvolitev ter so podpisali od okupacijskih držav zahtevani revers.

Novi regenti do pred kratkim niso šteli k skupini aktivistov, ter so se šele vsled zadnjih dogodkov odločili za bolj aktivno politiko. Zlasti nadškof Kakowski se je do sedaj kot cerkveni dostojanstvenik vedoma in namenoma odtegoval aktivni politiki. Lubomirski in Ostrowski sta se izrazila v intervivu, ki ga prinaša »Kurjer Polski« z dne 30. septembra, da nikakor nista konservativna ali nazadnjaška in da bosta vladala v demokratičnem smislu.

Uprava na Poljskem.

Na Poljskem sta uvedli okupacijski državi razdelitev v okrožja, z okrožnimi zastopi. Lahko se združijo okrožja v okrožne zveze. Mesto Lublin je izvzeto iz zveze okrožnih zastopstev. Okrožja imajo do 100.000 prebivalcev po 24 okrožnih poslancev in za vsakih pričetih 10.000 poslancev še po enega poslanca. Izvoljeni so poslanci na 3 leta po interesnih skupinah in sicer 1. najvišje obdavčeni iz trgovine, industrije in veleposestva; 2. mesta in 3. kmečke občine. Za pasivno volilno pravico so upravičeni polnopravni moški nad 30 let, ki stanujejo ali imajo posest v okrožju, biti morajo neoporečeni ter morajo obvladati poljščino v govoru in pisavi. Okrožna zastopstva upravljajo lastno premoženje, varujejo in podpirajo razvoj poljedelstva in trgovine, skrbe za okrožne ceste in druga občila, za sanitarne naprave, za ubožne sloje za šolstvo, imajo nadzorstvo nad gospodarstvom mest in kmečkih občin. Organi okrožnega zastopstva so: Okrožni zbor (Sejmik powiatowy), okrožni odbor in predsednik, ki je vsakokratni okrožni poveljnik ali civilni komisar. Okrožni zbor se zbere na povabilo predsednika vsako četrtletje ali če zahteva to 1/5 poslancev ter sklepa ob navzočnosti polovice članov ter sklepa o obračunih in proračunih, o številu in plači uradnikov, o enkratnih izdatkih nad 5000 K o trajnih bremenih nad 500 K, o posojilih, davkih in nakladah, o svojem lastnem poslovanju, o pritožbah i. dr. Okrožni odbor, ki ima poleg predsednika še 6 članov se sestaja vsak mesec ter ima v rokah pripravljalna dela za okrožni zbor. On ima nadzorovalno pravico indisciplinarno pravico nad župani. Uradni jezik je povsod poljski, obravnavati se pa morajo tudi drugojezične vloge, če je jezik zakonito dopuščen ali če ga govori 10% prebivalcev. Predsednik ima pravico sistirati sklepe. Generalno gubernatorstvo pa ima vrhovno nadzorovalno oblast nad delovanjem okrožnih zastopov.

Razne vojne vesti.

OBSEDNO STANJE NAD ARGENTINIJO.

Rotterdam, 3. oktobra. »Morning Post« poroča iz Buenos Airesa: Predsednik je podpisal dekret, ki razglaša obsedno stanje nad republiko Argentinijo.

Grška v rokah entente.

Bern, 3. oktobra. Progrès de Lyon poroča iz Boulogne sur Mer: V generalnem svetu v Pas de Calaisu je izjavil Jonnart, da razpolaga ententa sedaj z vsemi cestami in železnicami Grške. Ententa bo porabila grške municijske tovarne ter zaloge usnja, blaga in pušk, da zniža uvoz na Grško za svoje vojaštvo

Sklicanje bolgarskega sobranja.

Sofija, 3. oktobra. (Kor. urad.) Na podlagi sklepa vlade se bo sklicalo bolgarsko sobranje za 15. oktobra, to je 13 dni prej, kakor je bilo prvotno določeno.

Wilson proti gospodarski vojni.

Basel, 4. oktobra. »Morning Post« poroča iz Weshingtona: Predsednik Wilson zahteva v svoji noti zaveznikom, da ti prekličejo sklep pariške gospodarske konference, da se bo po sklepu miru nadaljevala gospodarska vojna proti centralnim državam.

Odškodnina Belgiji.

Haag, 4. oktobra. »Nieuwe Rotterd. Cour.« prinaša očividno iz uradnih krogov prihajajoč dopis, ki pravi, da ima Belgija zahtevati od Nemčije 8 milijard odškodnine obtožena nista bila. Vsled priziva je bila druga razprava na Dunaju, kjer se je ponovno izkazala lažnjivost Renkinovega raporta. Od tod so šli spisi nazaj na prvo sodišče, da preišče zadevo glede podpore za Jukićevo in krivdo markija Bona, ker je bil navzoč ob balkanski vojni na znanem shodu v Dubrovniku, radi česar je bil pozvan pred celovško sodišče, ki pa ga je oprostilo obtožbe. Iz Zadra je šla kazenska stvar v Gradec pred tržaško sodišče in to je sedaj sodilo in razsodilo: marki Bona je obsojen na globo 100 K zbog predsedovanja in udeležbe omenjenega shoda, Puljezi pa je obsojen na 200 K globe, ker je bil navzoč na omladinski skupščini za Jukića in je sopodpisal zapisnik občinskega sveta, ki je daroval podporo za Jukićevo mater. Po 38 mesecih je bila dvignjena tudi suspenzija obeh preganjancev. — Dejstva, ki govore.

Političnе vesti.

= **Govor zunanj. ministra grofa Czernina.** Vse madž. časopisje je navdušeno za govor, ki ga je imel minister zunanjih del grof Czernin v Budimpešti ter poudarjajo, da je bistvo tega govora tako, da bi postalo lahko podlaga za mirovna pogajanja. Ravnotako je dunajsko časopisje jako vneto za ta govor. Značilno, jako značilno je, da so v Budimpešti viharno pritrjevali grofu Czerninu možje, ki so se še tri dni prej na javnem shodu navduševali za to, da ne sme biti vojni konec, dokler ni zagotovljena aneksija enega dela Romunije. Med temi ljudmi so tudi ministri. Dalje so se za grofa Czernina navdušili tudi vsi mogočni pristaši grofa Tisze, dasi je bil ta šele pred kratkim proglasil za škodljivce in izdajalce vse, ki se vnemajo za mir na podlagi porazumljenja. Ali so se mar ti nasprotniki miru naenkrat izpreobrnili.

= **Avstrijske finančne razmere.** Pojasnila, ki jih je dala vlada v državnem zboru, so prodrla tudi v najširše kroge in napravila so pretresljiv vtis. S strahom so se ljudje prijemali za glavo in se vpraševali: Kaj bo? Iz proračuna je jasno razvidno, da po izvoženih potih naše vedno nesrečne finančne politike ni priti do cilja, do ustanovitve ravnovesja med državnimi dohodki in izdatki. Dolgov je 60 tisoč milijonov; to je svota, ki si jo navaden človek še predstavljati ne more. Kako hoče vlada dobiti pokritje? Ah — finančni minister se je zopet zatekel k staremu sistemu: od premožnih ljudi hoče imeti velike davke iz dohodkov, od revnih ljudi pa ogromne konsumne davke. A številke proračuna kažejo, da si niti vlada ne obeta posebnega uspeha od teh davkov. 300 milijonov hoče dobiti vlada iz davka od vojnih dobičkov, ki pa bo seveda le mimoidoč davek, 300 milijonov pa hoče vlada dobiti iz davkov na pivo, na sladkor, na premog in sploh iz najnujnejših potrebščin širokih ljudskih slojev, ki jih je nastala draginja že itak spravila na nič in imajo uprav pasje življenje. A vse to silno obremenjenje bo le kaplja na razbeljen kamen. Kaj pa pomeni 600 milijonov, ki jih hoče vlada še nad sedanje strahotne davke izprešati iz ljudstva. Še za obrestovanje vojnih dolgov ne bo dovolj. Ne, po tej poti ne pridemo nikamor. Treba bo poiskati drug sistem, da se pokrijejo strašne velike potrebe države, treba se je brezobzirno postaviti na moderno stališče in s trdim progresivnim davkom na največja imetja spraviti po krivdi vlade žalostno zavožene državne finance v red.

= **Poslanec Klofač o češkem državopravnem programu.** Dunajski poročevalec madžarskega lista »Pesti Naplo« je imel s poslancem Klofačem razgovor o programu novoustanovljenega češkega državnopravnega kluba. Poslanec Klofač je izjavil: Program celega češkega naroda in obenem program vsakega naroda, odkar obstoji svet, je pač suverena lastna država. To je program, za katerega je Ogrska vedno, in zadnjič leta 1848/49 krvavela, za katerega je Prusija leta 1866. vodila bratomorno vojno proti nemški habsburški dinastiji, program, za katerega se, če tudi ne krvavo, Madžari tudi danes še bore proti dunajski gospodstvaželjnosti. To je program vsakega naroda, ki normalno misli in normalno čuti. Svetovna vojna je idejo demokracije in samoodločbe narodov spravila na površje, in mirovna konferenca bo te ideje oživotvorila. Kajti le taka rešitev more zajamčiti trajen mir. Edini dalekovidni ogrski politik grof Karolyi je predvideč, kaj pride, svojemu narodu že dolgo pred vojno priporočal drugo orijentacijo. Čutil je, da se ni mogoče ustavljati naravnemu razvoju sveta niti v vnanji, niti v notranji politiki. Na vprašanje, kaj bo z mirom, je odgovoril poslanec Klofač: Mir je na potu, pa je še daleč. Dosedanjih žrtev ni mogoče anulirati s kakim status quo ante. Če naj bo to res zadnja vojna in če naj se osreči Evropa s trajnim mirom, potem mora gospodujoča ideja nove dobe, narodnostni princip, ki je ujedinil Nemčijo in Italijo, zmagati tako, da ne bo nobenega zatiranega naroda več.

= **Kako se z nami postopa.** »Hrvatska Država« piše: Da popolnimo vrsto krivic, tekom te vojne storjenih našemu narodu, priobčujemo nastopna dva nova slučaja: Prvi dan mobilizacije 26. julija 1914. sta bila iz Dubrovnika med drugimi prijeta tudi dr. A. Puljezi, podžupan v Dubrovniku, in Luka marki Bona, oba c. kr. notarja, in suspendirana. Puljezija so dolžili tudi, da je hotel pomagati dr. Čingriji, da odpotuje v Ameriko. Pripeljan je bil v Maribor in ko je bila dokazana neutemeljenost obtožbe, koncem 1914. izpuščen iz zapora. Marki Bona ni bil obtožen ali kot talec je tičal v šibeniških ječah do konca 1914. Na to so bila oba konfinirana v dveh stranskih krajih na Gor. Avstrijskem in to vsled raporta dubrovniškega okrajnega glavarja Renkina. Prišla sta vsled tega raporta v disciplinarno preiskavo. Na razpravi v Zadru sredi 1915. se je izkazal Renkinov raport za lažnjiv, ali sodišču to ni bilo dovolj, ker ju je moralo obsoditi. Zato je iztaknilo iz časopisov, da sta dala svoj čas za Jukićevo mater prispevke in zato sta bila obsojena na globo vsak 100 K, čeprav tega

= **Papeževo mirovno posredovanje.** Italijanski listi poročajo iz očividno dobrega vira, da je papež na podlagi odgovorov, ki jih je prejel od centralnih oblasti, poslal ententnim kabinetom direktno ponudbo, da je pripravljen posredovati za mir. Kakor zatrjujejo angleški listi, želi papež, da naj bi se mirovna pogajanja pričela še pred zimo. Švicarske informacije zatrjujejo, da bo ententa papeževo ponudbo energično odklonila. — Koliko je na vsem tem resnice, se ne da dognati. Rimska »Tribuna« trdi, da se dosedaj ni nič drugega zgodilo, kakor da je Vatikan izročil angleški vladi tekst mirovnih odgovorov centralnih držav, da tako entento avtentično informira. »Corriere della sera« izjavlja, da ni res, da bi bil papež v novi noti sporočil ententi, da je Nemčija po ustmenih izjavah pripravljena, opustiti Belgijo in francosko ozemlje.

= **Nemški pastorji proti papeževi mirovni noti.** V Arternu v Turingiji se je vršilo 24. septembra zborovanje protestantskih pastorjev, na katerem je bila sprejeta sledeča resolucija: »Od papeževega koraka za mirovno posredovanje, ker izhaja iz krivičnih in napačnih pridržkov in nagibov, ne moremo pričakovati, da bi nas privedel korak bliže do miru. Samo nemški meč nam more z božjo pomočjo priboriti mir, ki bi odgovarjal groznim žrtvam te vojne. Papež je sedaj razprostri svoje nežne duhovniške roke, da bi skoval mir, v katerem bi ne bilo nobenih zmagovalcev in nobenih premaganih. Mi pa hočemo imeti dober nemški mir od Boga, ne pa mednarodnega miru od papeža.«

= **Vsenemška agitacija.** »Vorwärts« poroča: Državni poslanci so prejeli vsenemški letak, ki pa je tudi sicer razširjen. Letak pripoveduje strahote in prinaša v slikah »grozovitosti Rusov v Vzhodni Prusiji.« Tu je videti umorjene z razbitim čelom, iztaknjenimi očmi, odsekanimi rokami itd. Vsaka ilustracija ima podpis, kakor: Poklonjeno g. Scheidemannu, poklonjeno g. Erzbergerju, g. Dittmannu itd. Naslov brošure je: »Gospodom državnim poslancem, ki odklanjajo nemško stražo ob meji, v spominsko knjigo.« Brezvestnost, s katero hujska ta brošura, dokazuje ta - le primer: Prva ilustracija se kaže Židom prijazna. Slika kaže Žida, ki so ga Rusi umorili, — da bi apelirali na solidarnostni čut poslanca Cohna. Na zadnji strani pa pade krinka. Tu pravi avtor: In v uspavani deželi smejo že leta in dni na škodo in sramoto Nemčije, — nekaznovano rovati črnolasi in sovražni v Nemčiji rojeni inozemci (torej očividno Židi), sme z nemškega stališča opazovano, ničvredno mednarodno časopisje nuditi smrtnim sovražnikom Nemčije duševna orožja . . . smejo takozvani ljudski zastopniki vse, kar je pravim Nemcem sveto, izdati s hujskanjem in razkrajanjem in z besedo in dejanjem. Še nekaj je zanimivo: Brošura je tiskana na prvovrstnem ilustracijskem papirju, kakršen se danes komaj še dobi. Pri obsegu samo 8 strani, bi stala brošura danes najmanj do 20 vinarjev, in vendar se razdeljuje zastonj. Kdo plača?

Dr. Božidar Špišić: Kako pomažemo našim invalidima?

Slike iz naše ortopedijske bolnice i invalidskih škola.

(Konec.)

Kdor pozna psiho invalidov, vé preceniti vse težave, s katerimi se je treba boriti v taki šoli. Le neskončna potrpežljivost in neumorna vztrajnost učiteljev more zmagati nad apatijo, resignacijo, malodušnostjo in upornostjo invalidnih vojakov. »Najprije treba pokušati i onda opet pokušati, pa se truditi i mučiti kao učitelj tako i učenik. Istinska želja, da pomogneš, i bratska ljubav napram svima, kojima treba pomoći, naći će uvijek sredstva i puteva, koje dovode do cilja, pravi Špišić iz lastne skušnje in iz bogate prakse svojih požrtvovalnih pedagoških sodelavcev.

V invalidski šoli delujeta medicinec in pedagog roko v roki, da omogočita poškodovancem z izobrazbo do primernega socijalnega stališča. Pa tudi medicinec sam se v svoji stroki rad poslužuje pedagoških, vzgojnih metod. Ravno v ortopedski stroki se da z uspehom uporabljati vzgojevalna sredstva za zdravljenje. Tako je nastala v novejši dobi delovna terapija — zdravljenje z delom. Skrivni ali okosteneli sklepi udov se morajo namreč gibati, ker se z mirovanjem stanje le poslabša. Najlepše in brez vseh težkoč za zdravnika in vacijenta se da ta namen doseči s primernim delom. Udje se pri tem razmajejo in kri se hitreje pretaka, bolnika pa delo tako okupira, da niti ne misli na svojo bolezen in na zdravljenje. Tudi to metodo je uporabil Špišić v svoji bolnišnici in sicer z jako lepim uspehom.

V zadnjem poglavju podaja pisatelj dobro zamišljen in utemeljen načrt, kako naj se v bodoče uredi vprašanje invalidov. Treba je — pravi —, da dežela prevzame skrb za invalide in sicer na ta način, da se ustanovi samostojen urad za invalide, ki bi vodil vse organizatorično in administrativno delo, ki bi se brigal za definitivno ortopedsko bolnišnico in invalidsko šolo, skrb za nameščenje invalidov, kontroliral njih življenje in delo in podpiral tudi njihove družine.

Celo knjigo je diktiralo usmiljenje do invalidov in skrb za njihovo bodočnost. Po vsebini jako bogati tekst morda trpi v nekaterih poglavjih na tem, da je pisatelj hotel podati izčrpen pregled čez vso sedanjo oskrbo invalidov. Tako bo morda za čitatelja - lajika težje umljivo prvo poglavje, v katerem so popisane različne konservativne ortopedske metode in principi, na katerih slone. V poljudno - znanstvenih sestavkih je pač kratkoča velika sovražnica jasnosti in razumljivosti.

Nasprotno bodo dosegle krasne slike, katerih je v knjigi nad sto, popolen uspeh in bodo zanesle zanimanje za invalide v najširše kroge. S pomočjo teh slik, ki so vse izdelane po originalnih fotografijah iz bolnišnice, se bo ljudstvo podučilo o tem, koliko dobrega more narediti spretna zdravniška roka za uboge vojskine žrtve. Obenem bodo slike v tolažbo in bodrilo invalidom, ki jih je nesreča duševno potrla. Za naše poljedelce je posebno podučna slika 90., ki predstavlja kmete, ki jim manjkajo ali roke ali noge, kako spretno nalagajo seno.

Tisk in klišeje je preskrbela »Dionička tiskara v Zagrebu«. Cena knjigi je 4 K in čisti dobiček je namenjen za ortopedsko bolnišnico in invalidske šole v Zagrebu.

Toplo priporočamo knjigo vsem tistim, ki imajo srce za invalide, in tudi vsem tistim, ki imajo uradno ali po svojem poklicu opraviti z njimi. Naši župani, učitelji in duhovniki naj si jo nabavijo, da bodo sami podučeni o tem, kaj se lahko stori za nesrečneže in da bodo invalide sami lažje podučevali in jih tolažili.

*

Na Hrvatskem bo Špišić s svojimi predlogi in načrti za definitivno rešitev tega vprašanja o invalidih sigurno prodrl. Njegova lepa knjiga in dosedanji uspehi bodo veliko pripomogli, da se merodajni hrvatski krogi zainteresirajo za velevažno vprašanje. Dober začetek sta že sedanja ortopedska bolnišnica in invalidska šola, toda samo začetek! Treba bo še ogromnega dela, velikih naporov, da se povoljno reši invalidsko vprašanje v vsem obsegu. Vsak dan se množi število invalidov in ob koncu vojne bo to število tako visoko, da bo tvorilo resno nevarnost za narodno produktivno zmožnost.

V hrvatski kraljevini so začetne težkoče že premagane. Javnost je vzbujena, merodajni činitelji se bodo zavedli svoje dolžnosti. Že sedaj se lahko sodi, v kakšni smeri se bo stvar dalje razvijala. V tem, da se v zagrebških zavodih zdravijo tudi dalmatinski invalidi in da jim je od dalmatinskega odbora za invalide prideljen poseben zdravnik, se kaže stremljenje, da se invalidsko prašanje reši za vse hrvatsko pokrajine.

Pri nas Slovencih je položaj drugačen. Dosedaj nismo storili še niti enega koraka, da rešimo to prašanje. Naši merodajni krogi se še niso zganili in naša širša javnost še ni poučena o stvari. Vzroke za to apatijo moramo iskati v vojskinih razmerah. Naša nesrečna razkosanost po kronovinah pod različnimi upravnimi oblastmi je kakor vselej in povsodi tudi na tem polju mogočna ovira skupnemu delu. Naši invalidi se morajo učiti na tujih tleh med ljudmi, ki ne poznajo njihove duše, njihovi interesov in izobraževati v šolah, kjer ne zdravnik, ne pedagog ne moreta vložiti v delo del sorodnega, sočutnega srca, Gradec, Dunaj!

Ravno Špišićeva knjiga dokazuje, da je treba prilagoditi invalidske šole narodnemu značaju in lokalnim potrebam posameznih pokrajin. Le tisti, ki pozna narodno dušo in potrebe slovenskih invalidov, more ustvariti nekaj res koristnega in uspešnega. Za Hrvate je Špišić to nalogo izborno rešil.

Skrb za invalide je stvar sočutnega srca. Domačemu človeku človek rajši pomaga in postreže ko tujemu, to je staro pravilo. Tudi za invalide uspešnejše in izdatnejše deluje domač zavod ali domač urad, ki je poučen o potrebah domačih krajev. Skrb za invalide je pa tudi stvar, ki se tiče narodnega gospodarstva. Naravno je, da skrbi vsak narod za svojce bolje nego za tujce. Zato pa mora vsak narod sam skrbeti, da reši svojim invalidom kolikor mogoče delazmožnosti, ker s tem rešuje in dviga občno narodno pridobitveno silo.

Vsi ti razlogi, humanitarni in gospodarski, so gotovo tako tehtni, da moramo tudi Slovenci razmišljati o tem vprašanju. Veliko smo sicer že zamudili, vendar je še čas, da stvar obrnemo na pravo pot. Če ne že prej, bo po sklepu miru stopilo pred nas invalidsko vprašanje v vsej svoji pomembnosti, in vsaj tačas bodimo pripravljeni za sprejem in nadaljnjo izobrazbo invalidov.

Vprašanje je jako zamotano, v kolikor spada pod kompetenco različnih faktorjev: vojaških oblasti, različnih ministrstev, posameznih dežel in občin. Zato je upravičen predlog, da naj se cela zadeva izroči enemu centralnemu uradu. To pa se bo moglo izvršiti v polnem obsegu šele v bodočnosti.

Zaenkrat je treba stvar resno preštudirati in izvršiti predpriprave. Naši slovenski javni uradi, korporacije in narodno zastopstvo naj že sedaj ukrenejo vse potrebno, kolikor je pač v sedanjih časih mogoče. Morda bi se dalo že sedaj začeti v Ljubljani s tem, s čimer so začeli v Zagrebu, z ortopedsko bolnišnico in invalidsko šolo. Slovenski polki so imeli tekom vojne toliko izgub, da ne bi bilo neupravičeno, ko bi od vojnega ministrstva zahtevali, da ustanovi ali pomaga ustanoviti v Ljubljani slične zavode za južne avstrijske dežele. Kako naj se to zgodi, o tem ne moremo tu razpravljati; začetne težkoče in odpor od vseh strani bo brezdvomno velik, toda »treba je skušati in z dobro, trdno voljo se lahko marsikaj doseže . . .

Če si predstavljamo, kakšne velikanske važnosti bo invalidsko vprašanje, zlasti v prvih letih po končani vojni, ko se vrnejo invalidi v svoje domače občine, iščoč pomoči in zaslužka, ko bo vladala na delavskem trgu zmešnjava in ko bo cel narod ječal pod strašnimi posledicami dolgoletnega poruševanja in uničevanja, tedaj mora biti vsakemu jasno, da je treba zastaviti

vse sile in moči že sedaj za smotreno rešitev invalidskega vprašanja. Tako se lahko izognemo vsem neumestnim poskusom in improvizacijam ter krepko in po premišljenem načrtu vzamemo stvar v roke.

Upam, da ponese Špišičeva knjiga tudi v slovensko javnost zanimanje za invalide in razumevanje za naprave, ki lahko ustvarijo toliko dobrega in koristnega.

Dr. Al. Zalokar.

Vesti iz primorskih dežel.

Smrt med begunci. Včeraj je umrla v ljubljanski deželni bolnišnici vdova po znanem goriškem mešetarju Josipu Špacapanu.

Žrtev italijanskega letalskega napada na Trst. Dne 26. septembra je bil v Trstu težko ranjen vsled eksplozije italijanske letalske bombe 25letni Josip Starec. Prenesli so ga bili v mestno bolnišnico, kjer je sedaj umrl.

Za premog in živež v Trstu. Z Dunaja nam poročajo dne 3. oktobra: Danes so bili pri ministrskem predsedniku član gosposke zbornice Escher in trije poslanci Gasser, Pittoni in Rybař; prisotni so bili tudi minister za javna dela, železniški minister in zastopnik ministra za ljudsko prehrano. Izvedeli so, da so bile doslej krive ogromne prometne težave, a da bo v prihodnje za premog zadostno poskrbljeno. Enako bo z žitom, koruzo in krompirjem, masti pa je zelo malo. Ministri so tudi še zagotovili, da se na Krasu in na sosednjem Kranjskem ne misli na zaseženje krmil in je izključena tudi vsaka vojaška rekvizicija. — g. —

V begunskem taborišču v Vagni so aretirali upravnega uradnika Josipa Draxlerja, ker je osumljen, da je poneveril nad 17.000 kron denarja upravi. Stara Nemec je služil v upravi že, ko so bili begunci iz Galicije v Vagni, vedno je bil surov z begunci zlasti kadar se je opil. Ako je kaj takega mogoče v baračni upravi, potem ni čudno, če gre slabo beguncem in če jedo slabše kot psi.

V begunskem taborišču v Steinklamu so po ministrskem ukazu zvišali tedenski obrok masti na 12 dkg za osebo na teden in na 2 dkg obrok olja za salato. S svežim sočivjem se je zadnji čas hrana nekoliko zboljšala.

Begunske italijanske šole v Vagni. je obiskalo lani okoli 4000 otrok. Posloval je tudi pripravljalni tečaj za gimnazije, katerega je obiskalo 28 dečkov in 10 deklic. Nekaj teh je odšlo v gimnazijo. V treh otroških vrtcih se zbira okoli 1000 otrok.

Ustreljen begunski deček. »Tagespost« poroča, da vlada v Vagni med otroci velika upornost. Otroci mečejo kamenje in starši jim dajejo potuho. Neki mladenič, ki je grozi komisarju z nožem, je imel biti aretiran, kar pa je okoli sto oseb hotelo preprečiti. Metali so na orožnike kamenje. Neki orožnik je ustrelil v množico in zadel nekega 12-letnega dečka, ki je padel mrtev na tla. — Želimo, da se ta stvar natančno prejše in sporoči na poklicana mesta, da se za bodoče preprečijo taki dogodki.

Seznam italijanskih vjetnikov priobčuje tržaška »L' Eco«. V nekem pojasnilu o tem pravi, da je list razširjen tudi po nevtralnem inozemstvu in da je došlo že obilo zahval iz Italije radi teh seznamov, ker so iz njih izvedeli za naslove vjetnikov.

Niti pedi zemlje tujcem. Na skupščini zemljiščne zajednice mestne občine Kraljevice v hrvatskem Primorju so obravnali nastopni dnevni red: prodaja zemljišča »Oštro«. Neka madžarska banka z Reke hoče kupiti to zemljišče. Neki konsorcij iz Trsta hoče kupiti to zemljišče za industrijo. Prva hrvatska hranilnica, podružnica v Kraljevici, prosi, naj se zemljišče »Oštro« njej proda, da pride tako v hrvatske roke, ako se že ima prodati. Po dolgem vsestranskem razpravljanju je bilo sklenjeno, da dokler traja vojna, se ne proda in ne da v najem nikomur niti pedi zemlje.

Ogromno zemljišče za gradbo hotelov, kopališča in sanatorija v okolici Dubrovnika, v Srebrnem, ob morju, je kupilo neko češko društvo. Gospa baronica Haas-Taichen iz Steinacha pa je kupila lepo posestvo v Zavrelju pri Dubrovniku. Prostor hoče porabiti za gojenje cvetlic.

Cene vinu na Primorskem. Vina, ki vsebujejo 9% alkohola, pridelanega na Krasu, Goriškem in na tržaškem ozemlju, stanejo iz vinogradnikove kleti 333 kron hektoliter, v Trstu v steklenicah za porabo v družinah 4 K 64 v liter, v Trstu v gostilnah in krčmah 4 K 80 v liter, na Krasu, Goriškem v krčmah in gostilnah 4 K 48 v liter; v osmicah 3 K 84 v liter. Cene so določene na podlagi temeljene cene za vsako stopno alkohola, ki znaša za istrska in tržaška vina 30 K, za kraška in goriška pa 37 K. Po tem se ima ravnati tudi cena za močnejša in lažja vina.

Sladkor, ki ni bil naročen. Te dni je došel v Split vagon sladkorja na naslov nekega trgovca. Ali ta ga ni hotel sprejeti, trdeč, da ga ni naročil. Švigale so semintja brzojavke, na kar je bil vagon sladkorja prodan nekemu drugemu trgovcu, ta ga je prodal zopet drugemu, ta raznim drugim in tako je sladkor čudovito rastel v ceni. Konstatirano je, da je sladkor avstrijski. Pristojna oblast preiskuje to stvar. Govori se še o drugem vagonu sladkorja, ki pa je izginil ne ve se kam.

Poreška okolica nikakor ne more dobiti mesa v poreških mesnicah. Aprovizacija pošilja h kmetom orožnike, da jim odpeljejo vole iz hleva, ali kmet niti za bolezen na to ne dobi v Poreču košček mesa. — Trgatev je končana. Večina gospode je prodala grozdje trgovcu Kupfelwieserju na Brionih. Cene vinu še niso znane, ali gotovo je toliko, da bo vino izvanredno drago.

Oskrbovanje Splita. Dalmatinsko namestništvo je sporočilo mestni aprovizaciji, da se strinja s tem, da bo Zadružni Savez odslej oskrboval Split.

Na Sušaku pri Reki prodajajo krompir po 3 K 80 v, zelje 4, špinača 2 K 60 v, grah 7, luk 2 K 80 v, komad zelene paprike 20 do 30 v, breskve 3 K 20 v, jabolka 2 do 4, hruške 4, lešniki 2 K 40 v, grozdje 4, slive 2 K 60 v, jajca po 70 v, govedina 12 K 80 v, teletina 12 K 80 v, mast 30 K (ako se jo sploh dobi). V Senju prodajajo mast po 40 K kilogram.

Kdo vé kaj? Franc Mozetič, K. k. Bahnhofskommando Sarajevo, Bosna, poizveduje po starših, Jožefu in Roži Mozetič iz Gorice, ki sta stanovala Via municipio 8, kakor tudi po bratu Jožefu, ki je služil pri 97. pešpolku, 5. nadomest. stotnija v Radgonih leta 1915. Kdor kaj vé o njih, naj to sporoči na zgoraj navedeni naslov.

Na noge za „Slovensko Matico"!

S fronte sem prejel pismo slovenskega literata, ki mi piše med drugim:

»Za »Slovensko Matico« bi bilo treba reklamo še bolje urediti. Trenotek po amnestiji se je, žal, zamudil! Toda — je - li sploh še treba reklame med nami za naše edino literarno društvo? Ako so Čehi toliko žrtvovali za osebe, prizadete po vojni, bi li Slovenci ne mogli tem bolj in več za svojo Matico? Kadar je med Čehi nesreča največja, je njih požrtvovalnost vseobčna in brezmejna. Ko jim je pogorelo Narodni divadlo, so še v isti noči nabrali nad pol milijona in v nekaj tednih dva cela milijona! Zdaj nam je nesreča razrušila »Slovensko Matico«. Ali hočemo in moremo Čehe posnemati? Danes stojimo vendar že neprimerno višje, kakor smo bili pred 50 leti. Ravno s tem bi mogli svetu, vladi in svojim kulturnim sovražnikom pokazati, kako težko smo občutili udarec, ki je padel na našo ljubljenko, na naš narodni ponos — »Slovensko Matico«! S tem lahko najočitneje pokažemo, ali nam je jugoslovanska deklaracija samo lepa beseda in parada, ali pa jo mislimo z vso silo dejanj in žrtev! —

Toda ne tožimo, nego delajmo sedaj, ko je čas! Dvignila naj bi se vsa naša domovina za svoje najstarejše, najzaslužnejše literarno društvo »Slovensko Matico«. Kdor Slovenec — ta Matičar! To bodi naš klic! Slovenski trgovci, podjetniki, akademični izobraženci, kmetovalci, obrtniki, častniki, podčastniki, vojaki, vsi slovenski uradniki, vse slovenske mladenke in žene, na noge za našo Matico! Imenik članov naše Matice bodi inteligenčni kataster slovenskega naroda! Vsakdo danes izlahka izda vsaj 4 kronce, saj dobi zanje dva lepa romana izpod peresa Zofke Kvedrove in Etbina Kristana. Kdorkoli moreš, pa priloži še nekaj kron Matici v dar in Podlimbarskemu v čast! Kdor pa si oče ali mati odraslih sinov in hčera, vpiši sinka ali hčerko kot ustanovnika »Slovenske Matice«! 100 kron plačaš naenkrat ali vsaj v peterih obrokih po 20 K, — tvoj potomec bo dobival Matične založne knjige do svoje smrti in nikdar ne pozabi, kaj si ustanovil zanj v dobi svetovne vojne, ko smo reševali »Slovensko Matico«!

Vsi oni, pa, ki Vam je slučajno Vaš poklic ali Vaš posel sredi splošne vojne nesreče prinesel blagoslov na Vaše imetje, se spomnite »Slovenske Matice« z večjimi darovi! Kamor je deževalo tisočakov, stotisočakov ali morda celo milijon, tam se par sto kron ali tisočak ne pozna. Posnemajte Čehe, Poljake in Hrvate, ki žrtvujejo prav danes za svoje kulturne zavode cele milijone, s tem, da žrtvujete Vi, sebi in svojim rodbinam na čast, narodu v ponos in mlajšemu zarodu v sijajen vzgled — vsi skupaj vsaj stotisočak!

Da zahtevam preveč? Tudi naš narod ni več le narod beračev, nego ima v svoji sredi tudi resnično premožne može. Trdno zaupamo, da bo njihovo mlado blagostanje v blagoslov vsej naši slovenski rečI.

Nič se ne ženirajmo: pobarajmo, potrkajmo in — dobimo!

Tudi jaz sem že tako storil in še storim. Te dni sem dejal deset, dvajset besed — več jih gotovo ni bilo! — slovenskemu tovarnarju za Matico. Vrli mož je odgovoril na moje besede z dejanjem: izročil mi je tisočak!

Pojdite, prijateljice in prijatelji križem naše domovine, in tudi Vi tako storite!

Fran Govekar,
odbornik »Sloven. Matice«.

Dnevne vesti.

— **Odlikovanja pri Južni železnici.** Srebrni zaslužni križec s krono na traku hrabrostne svetinje so dobili: prožni mojster Fr. Klanšek, staciiski mojster Franc Kakež, strojevodja Avgust Finžan, vsi v Nabrežini, in brzojavni mojster Karel Braun v Divači. Srebrni zaslužni križec na traku hrabrostne svetinje so dobili: čuvaj Rudolf Kralj, strojevodji Ivan Kovel in Iv. Zlogar, premikača, Anton Supine in Rudolf Ziderič, pazniki: Josip Blažen, Ivan Kavčič, Silvester Kaušek, Franc Pajme, Josip Kustja, Anton Faganel, Josip Hladnik, Ivan Kojanec, Josip Kariž, Anton Košuta in Peter Rajc, delavca Josip Furlam in Alojzij Mekole, ključavničar Leopold Krainer, kurjač Andrej Perič in delavec Ivan Šušteršič ter Ivan Švara, vsi v Nabrežini, premikač Josip Skerk na Opčini in premikač Ludovik Budin v Ljubljani.

— **Padel je na soški fronti** dne 25. septembra gosp. Rudolf Lončar, tehnik v Gradcu, poročnik nekega pionirskega polka, odlikovan s signum lavdis, zadet od italijanske bombe iz aeroplana. Dohitela je mladega moža, ki je bil šele v 22. letu, smrt zadnji dan predno bi bil s svojim oddelkom zapustil za dalj časa bojišče pri Grmadi. Ugledni rodbini finančnega svetnika g. Lončarja naše sožalje ob bridki izgubi vrlega mladeniča.

— **Padel je na romunskem bojišču** junaške smrti praporščak in jurist Viktor Rosina dne 12. avgusta t. l. Pokopan je v Sorbi blizu Foscane. Bodi mu lahka tuja zemljica!

— **Padel je junaške smrti na italijanskem bojišču** častniški namestnik Podlogar Drago, gorskega strelskega polka št. 2 na hribu Sv. Gabrijela dne 6. septembra 1917.

— **Zbirke 20. lovskega bataljona.** Poročajo nam: O c. in kr. lovskem bataljonu št. 20 je bilo v široki javnosti redkokdaj slišati, tako da celo njegova pohvala in odlikovanje v cesarskem povelju z dne 5. decembra 1916 ki v zgodovini c. in kr. armade nima primere, ni vzbudila splošnega zanimanja, katerega bi bila zaslužila. Vendar so pa ti lovci na tihem na probudo svojega dveletnega poveljnika in po zaslugi delavnega nadaljnega vodstva in podpore njihovega sedanjega voditelja kakor tudi poveljnika nadomestne stotnije na naravnost zgleden način poskrbeli, da ovekovečijo svoje bojne čine in dela. Bataljon ima že dvanajstorico slik svojih postojank in zgradb ob gorenji Soči iz mojsterske roke graškega umetnika Konstantina Damianos, sedem nadaljnih slik in risb od globokočutečega dunajskega slikarja Pavla Ress, kakor tudi 12storico portretov najbolj znanih svojih častnikov, ki jih je v olju slikal nadporočnik i. s. Leon Schneider, ki se je v mirnem času odlikoval kot monakovski umetnik. Poskrbljeno je tudi že za nadaljne portrete in zbirko fotografij padlih njegovih junakov in prejšnjih postojank. Prizorišče zadnjih bojev na visoki planoti Sedmih občin, v katerih so dvajseti lovci v tridnevni borbi zopet enkrat junaško in požrtvovalno vstrajali ter podobno kakor pri Zaleščikih meseca junija 1915., ko je padel njihov major Fran Richter, izgubili v zmagovitem naskoku svojega vroče ljubljenega nadporočnika Frana Mattas, se bo istotako ovekovečilo na platnu. Slikam se pridružuje prva knjiga »Od Soče do Zajezera« pisma z bojišča in črtice (194 strani, kartonirano 60 fenigov, založba Hausen, Saarlouis, Porenje), spisal rez. poročnik dr. Anton Dörrer, kateri bosta sledili dve nadaljni: »Avstrijski železni lovci v Galiciji in Bukovini« in »Gorska vojna, avstrijska junaška pesem« (iz Krnskih predelov in Južne Tirolske.) Prva teh poljudnih vojaških knjig tirolskega slovstvenega zgodovinarja je našla obilo odjemalcev. Čisti dobiček pripade vdovskemu in sirotinskemu zakladu 20 lovskega bataljona, ki je bil ustanovljen meseca januarja 1916 ter izkazuje spričo požrtvovalnosti vseh že znatno svoto. Drug zaklad se je ustanovil za zgradbo spomenika padlim junakom. Tako skrbe 20. lovci za izročitev svoje slavne zgodovine in za blagor družin svojih padlih, v čemer se bataljon in nadomestna stotnija zvesto in složno medsebojno podpirata. Duševni sad zori že sedaj v neomajnem korenjaškem obnašanju njunih lovcev, čeprav so sedaj v njihovih vrstah zastopani najrazličnejši narodi monarhije.

— **Otvoritev slovenskega gledališča.** Na včerajšnjo notico g. Iv. Š. pod tem naslovom ne bom odgovarjal. Meni ne gre za malenkostne osebnosti, temveč za stvar. Veseliti mora vsakogar le, da je dala ta polemika o otvoritvi slovenskega gledališča vodstvu kinematografičnih predstav povod, končno vendarle enkrat jasno izjaviti, da se nalaga čisti dobiček kinematografičnih predstav v fond, ki naj tvori trden finacijelni temelj za bodoče slovensko gledališče. V zavesti tega dejstva bo javnost tudi mnogo lažje prenašala še to zadnjo brezgledališko sezijo. — M. S. — Op. ured.: Zdaj je kratkomalo konec vseh takih polemik.

— **Nakazila na čevlje.** Poleg nakazil na obleke vpelje naredba, ki izide v kratkem, tudi nakazila za promet s čevlji. Nakazila dobe ljudje, ki morajo na vsak način imeti usnjene čevlje in sicer jih bodo dobivali na posebnih mestih. Nakazila na čevlje dobe pač tudi vsi drugi ljudje, a čevlje same si naj vsak sam preskrbi kakor ve in zna.

— **Dobava klavne živine za vojaštvo.** Dne 8. oktobra t. l. ob 9. uri dopoldne se vrši v Ljubljani na sejmišču prevzemanje klavne živine za vojaštvo. Vsi oni posestniki ljubljanske okolice, ki žele oddati svojo živino, naj jo priženo omenjeni dan in uro v Ljubljano na sejmišče, kjer se bo prevzela. — Kranjsko deželno mesto za vnovčevanje živine.

— **Zagotovitev potrebščine brusnih kamnov.** Ker je dobivanje iz inozemstva ovirano, je nastopilo občutno pomanjkanje naravnih brusnih kamnov. Treba je znatno povzdigniti izdelovanje v tuzemstvu, ki doslej ni moglo kriti potrebe. Ležišča porabnega peščenjaka se nahajajo v tuzemstvu. Treba jih je odkriti, že obstoječe naprave bolje izkoristiti, v opuščenih zopet pričeti z obratovanjem. Smotrena poročila naj vpošljejo interesenti, ki izdelujejo brusne kamne ali jih rabijo, čimprej mestu »Maschinenevidenz des k. u. k. Kriegsministeriums« na Dunaju (I. Uraniastrasse 4). Zmožnim podjetnikom je zagotovljena kolikor mogoče velika oblastvena podpora.

— **Ljudskošolske vesti.** Ivanka Kalan je nameščena za suplentinjo na deški šoli v Spodnji Šiški, Matilda Dolenc je nameščena za suplentinjo in voditeljico na enorazrednici v Gor. Jezeru, opravlja tudi pouk v Otoku, Alojzija Jeglič je nameščena za suplentinjo v Polšniku, Pavla Herbst v Št. Petru. V Lichtenturnovi sirotišnici so nameščene izprašane učiteljske kandidatinje Ana Lazar, Ana Pintar in S. Ivana Masle, na privatnem ženskem učiteljišču v Škofji Loki za učiteljico M. Anucijata Dostal.

— **Saharin — strup.** V nemškem časopisu »Natur und Gesellschaft« dokazuje zdravnik dr. Richter, da je saharin strup in ostro obsoja državno oblast, ki dovoljuje prodajo tega sladkega strupa.

— **Zadruga krojačev, krojačic itd. ter bolniška blagajna** da svojim članom in članicam naznanje, da posluje od sedaj naprej v Gosposki ulici št. 5 v hiši gosp. Kraigherja. Uradne ure so od 8. do 12. dopoldne. Obenem se daje naznanje, da dotične vajenke in vajenci se naj pravočasno zglase glede pomočniške preizkušnje.

— **Zdravstveno stanje mestne občine ljubljanske.** V času od 23. do 29. sept. se je rodilo 14 otrok, umrlo je 45 oseb, med njimi 22 domačinov; za grižo so umrli 3 tujci in 3 domačini, za jetiko 1 tujec in 1 domačin in vsled umora 1 oseba. Obolели so: za tifuzom 2 domačina, 6 tujcev in 156 vojakov, za grižo 4 domačini, 4 tujci in 26 vojakov in za vratico 2 domačina.

— **Smrtna nezgoda.** Posestnica Uršula Uršič z Jezera se je peljala na barje s svojim 6letnim sinčkom Jakotom. Deček je sedel na vozu poleg matere. Ko je šel voz čez kanal, je deček padel z voza. Eno kolo mu je šlo čez prsi, kar je dečka tako poškodovalo, da je kmalu na to umrl.

— **Ponesrečil.** Pod Tivolijem se je ustavil vlak in čakal vhoda na kolodvor. Z vlaka je stopil neki črnovojnik in hodil po drugem tiru. Nenadno se pripelje lokomotiva, ki vrže črnovojnika na stran, kjer je obležal težko ranjen.

Talija za rešitev življenja. Gimnazijski dijak Boris Vilfan v Kranju je rešil dijaka Josipa Birtiča smrti vtopljenja z nevarnostjo za lastno življenje. Deželna vlada mu je za to priznala talijo v znesku 52 K 50 v.

Dijaška kuhinja v Kranju. Iz poročila za minolo šolsko leto je posneti, da društvo ni samo prestalo tretjega vojnega leta, nego tudi nepretrgoma in uspešno delovalo. Ker ni štedil, je primanjkljaj celo narasel za 400 K. Začetkom leta je dobivalo v dijaški kuhinji 45 ubožnih dijakov hrano, koncem leta pa še 26. Stroški za hrano so v minolem letu znašali 6088 K 80 v. Tekom 23 let je društvo za hrano ubožnim dijakom izdalo 114.350 K 20 v.

Prememba posesti. Kmecelnovo hišo v Celju je kupil Karel Gregorič, veletržec z vinom.

Umrl je v Gradcu 2. oktobra po daljšem bolehanju g. Emil Unar, davčni kontrolor v p. ter brat gospe Marije Pogačnik, sod. nadoficijala soproge v Ljubljani.

PREMIJERA KRAIGHERJEVE »SKOLJKE« na zagrebškem kralj. gledališču je imela jako lep uspeh. Hrvatski listi priobčujejo obširne recenzije, ki soglasno poudarjajo avtorjev odličen dramatski talent. Kraigherjeva »Školjka« je smel poskus tekme z veliko evropsko dramatiko — pravi »Obzorov« kritik, ki s posebnim poudarkom beleži pisateljevo ustvarjajočo silo, katera zmaguje nad težavnostjo problema in priložnostno neokretnostjo in dolgoveznostjo dialoga. »Hrv. Država« smatra, da je drama pogrešena v karakteristiki rase in miljeja, da je premalo slovenska. Uza svu »literarnost« drame, gospodin Kraigher je znao, da rijetkim okusom i vještinom izbjegava banalnosti i šablonu; i iz tome je najveći uspjeh ovog djela. »H. D.« posebno poudarja, da se je pokazal avtor okusnega mojstra tudi v zunanji tehniki. — Gledališka uprava je poskrbela za povsem dostojno opremo, režija je bila izvrstna in igralci med njimi zlasti Pavić, Nučić, Boršnik ter Mihičićeva so igrali z veliko ljubeznijo do stvari in s pohvaljenim uspehom. Publika je sprejela dramo z neobičajnim interesom ter opetovano izraženo pohvalo. Kritika pričakuje še dokaj uspelih repriz, ki da jih Školjka v mnogo večji meri zaslužiti, kakor pa Schnitzlerjevo »Ljubimkanje« ali druge podobne moderne tuje drame.

»Favoritinja maharadže v Kino Idealu. Ta štiridejanski film se odigrava v palači indijskega kneza ter nam kaže orijentalsko življenje v vsej svoji raskošnosti in eksotičnosti. Priljubljeni nordijski umetniki, med njimi Gunar Tolnös so predstavljalci glavnih vlog. To delo je doseglo povsod največje uspehe. — Danes do ponedeljka.

Najdena je v neki delikatesni trgovini na Sv. Petra cesti srednja vsota denarja. Natančnejše se poizve v mestnem tržnem uradu od 10. do 12. ure dopoldne.

Soška godba bo svirala v nedeljo zvečer v kavarni »Evropa« v prid vdovam in sirotam padlih vojakov. Začetek ob pol 8. uri. Vstopnina 2 K.

Aprovizacija.

† **Špeh za tretji okraj.** Mestna aprovizacija bo delila prebivalcem tretjega okraja v soboto, dne 6. oktobra popoldne špeh na nova nakazila za mast v Kranjčevi hiši na Poljanski cesti št. 15. Določen je ta - le red: Od 12. do 1. popoldne št. 340—540, od 1. do 2. št. 541 do 740, od 2. do 3. št. 741—940, od 3. do 4. št. 941—1140, od 4. dalje št. 1141 do konca. Vsaka oseba dobi četrt kilograma. Kilogram stane 8 K 80 vin.

† **Špeh za četrti okraj.** Mestna aprovizacija bo delila prebivalstvu četrtega okraja špeh v nedeljo, dne 7. oktobra in v ponedeljek, dne 8. oktobra obakrat dopoldne, na nova nakazila za mast v Kranjčevi hiši na Poljanski cesti št. 15. Določen je ta - le red: V nedeljo, dne 7. oktobra dopoldne od 8. do 9. št. 1—200, od 9. do 10. št. 201—400, od 10. do 11. št. 401—600, od 11. do 12. št. 601—800. — V ponedeljek, dne 8. oktobra dopoldne od 8. do 9. št. 801—1000, od 9. do 10. št. 1001—1200, od 10. do 11. št. 1201 do konca. — Vsaka oseba dobi četrt kilograma. — Kilogram stane 8 K 80 vin.

† **Zelje na rumene izkaznice B.** Mestna aprovizacija bo razdeljevala v soboto, dne 6. oktobra in v nedeljo, dne 7. oktobra strankam, ki imajo rumene izkaznice s črko B, v cerkvi Sv. Jožefa kislo zelje. Določen je ta - le red: V soboto, dne 6. oktobra popoldne od 1. do 2. št. 1—200, od 2. do 3. št. 201—400, od 3. do 4. št. 401—600, od 4. do 5. št. 601 do 800, od 5. do 6. št. 801—1000. — V nedeljo dopoldne od 9. do 9. št. 1001 do 1200, od 9. do 10. št. 1201—1400, od 10. do 11. št. 1401— 1600, od 11. dalje št. 1601 do konca. Vsaka oseba dobi največ 1 kg zelja. Če pa ji je to preveč, ga lahko vzame tudi manj. Kilogram stane 80 vinarjev. Pripravite drobiž in posodo.

† **Kranjski krompir.** Poročali smo, da zahteva armadna uprava, da mora kranjska dežela dati za soško armado 400 vagonov krompirja. Pa to še ni vse! Vlada bi rada na Kranjskem pobrala tudi 300 vagonov krompirja za Trst in 200 vagonov za Dalmacijo. Če se še pomisli, da je bilo letos na Kranjskem tudi pokradenega mnogo krompirja s polja, si približno lahko izračunamo, kako bo z nami, posebno ko mora samo naša dežela dati tri četrtine vse krme za soško armado, vse druge dežele pa le eno.

Razne stvari.

* **»Sokol« v Varšavi. Nemški generalni guverner** je razpustil poljsko telovadno društvo »Sokol« v Varšavi, češ, da je postalo nevarno.

* **Lemenatarice.** Budimpeštanska visoka šola za protestantsko bogoslovje je po izgledu amerikanskih, nizozemskih in angleških ter nekaterih nemških fakultet sklenila, da se smejo vpisati tudi ženske. Ali se bo ženskam dalo tudi dovoljenje, da smejo izvrševati duhovski poklic, se odloči šele pozneje. Prvi slušateljici bogoslovja sta Olga Novak in Viktorija Katono.

* **Poskušena goljufija.** V Budimpešti so prišli v podružnico dunajskega Bankvereina trije mladeniči in predložili ček tvrdke Schwenger na 18.000 K. Službujočemu uradniku se je zdel ček sumljiv in je stvar naznanil policiji. Fante so hitro vjeli. Vsi trije so iz odličnih budimpeštanskih družin, a če tudi še niso 17 let stari, znajo že z lahkoživkami šampanjizirati in igrati hazardne igre, pa tudi ponarejati čeke in menice.

* **Amerikanski prezident Wilson.** Svoj čas je sedanji predsednik Združenih držav, Wilson izdal »Zgodovino Amerike«. Te knjige se je prodalo jako malo. A stvar se je kmalu obrnila Ko je Wilson kandidiral za mesto guvernerja v državi New - Yersej se je založnik njegove knjige zanj najbolj zavzel. Delal je velikansko reklamo za Wilsona in obenem za nerazprodano knjigo. V isti sapi je hvalil pisatelja in knjigo in dosegel je uspeh. Wilson je bil izvoljen za guvernerja, založnik pa je prodal nad 100.000 izvodov imenovane knjige, saj je vsak volilec želel kandidata bližje spoznati in se podučiti o njegovih nazorih.

* **Slaba vest.** Tudi na Nizozemskem je začelo zmanjkovati kave. Seveda še niso tako daleč, da bi morali vživati tako brozgo, kakor v naši državi, a razni sleparčki so že začeli primešavati kavi vsakovrstne stvari, da bi povečali svoje krivične dobičke. V malem nizozemskem mestu se je zgodilo, da je kupec, ki je dobil tako kavo, dal v časopis naslednji oglas: »Danes sem kupil v neki trgovini kilogram kave,« kateri je pa bilo na polovico primešanih drugih stvari. Če mi trgovec, ki me je tako ogoljufal, nepošlje nemudoma kilogram pristne kave, objavim njegovo ime.« Posledica tega oglasa je bila, da je dobil mož drugi dan od sedmih različnih trgovcev po en kilogram pristne kave.

* **Milijonarjeve muhe.** Vsakdo se še spominja senzacijonalnega procesa, ki se je vršil na Dunaju in pri katerem je bil obsojen predsednik »Depositenbanke« dr. Josip Kranz. Ta človek je iz skromnih začetkov postal mnogokraten milijonar — seveda ne z delom — in je imel tudi prav »milijonarske muhe«. Te so bile razkrite pri sodni obravnave v tožbi arhitekta dr. Strnada proti dr. Kranzu Le - ta je bil naročil dr. Strnadu izvršitev raznih stavbnih in arhitektoničnih del v svojih palačah in vilah, v katerih je kar bajno bogato in so zbrane v njih umetnine velikanske vrednosti, toda pri teh delih je imel dr. Kranz toliko muh in je tako sitnaril, da dr. Strnad svojega dela ni mogel končati in toži zdaj na odškodnino. Kake muhe ima pač človek, ki je začel svojo karijero kot neznaten advokat, pa si nabral ogromne milijone. Omenjeno bodi, da je spadal dr. Kranz tudi med najuspešnejše »osrečevalce« Bosne v času Kallaya.

* **Koliko so izdajale pariške dame pred vojno — osleto? Pisateli Maurice de Ma-**

lette je priobčil v »Journalu« spomine na predvojno potrato pariških gospa. Med drugim pripoveduje o nekem umetniku v »čevljarski stroki«, ki ni nikdar sprejel naročil pod 25.000 franki, zakaj dame, katere so naročale pri njem obutev, so morale naročiti najmanj 50 parov čevljev in svilenih nogavic po 500 frankov. Kljub tej visoki ceni je imel toliko dela, da dostikrat ni vedel, kaj bi, in si je nakopičil vsled ženske gluposti lepe milijone, s katerimi jo je nekoč pobrisal preko oceana v Ameriko, odkoder je bil prišel. — Ko se je šef velike delikatesne trgovine Potin ženil, si je izgovorila njegova zakonska polovica, da sme sleherni dan pri Paquinu, Doucetu ali v kakšni drugi veliki trgovini naročiti novo toaleto. Ker pri rečenih tvrdkah začno cene šele pri tisoč frankov, je imel obžalovanja vredni gospod Potin veselje, plačati na leto samo za toalete svoje žene najmanj čez tretjino milijona! — Ida Rubinsteinova, znana prijateljica d' Annunzijeva, tudi odlična virtuozinja, je iz same zapravljivosti plačevala v času, ko se ji je najboljše godilo, na mesec po 30.000 frankov za samo perilo. Perilo je bilo tako fino in tanko, da se ni dalo prati, ampak se je moralo po enkratni rabi vreči med cunje. — Še druge primere blaznega luksusa navaja Valeffe. Tako pripoveduje o neki, njemu dobro znani dami, da so peresa na njenem klobuku stala 4000 frankov, čeveljčki, ki so bili pokriti z izbranimi kolibrijevimi peresi, pa 3500 frankov. Povprečno so plačevale elegantne Parižanke na leto za toalite po 300.000 frankov. — Tako je bilo pred vojno, danes so baje tudi Parižanke precej skromnejše.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Valentin Kopitar.
Lastnina in tisk »Narodne tiskarne«.

Nočni čuvaj
dobi takoj službo v strojilni tovarni Samsa & Co v Ljubljani, Metelkova ulica štv. 4. — Invalidi imajo prednost.

STANOVANJE
išče gospod, v sredini mesta z električno razsvetljavo, če mogoče s posebnim vhodom. Pismene ponudbe pod „Obhodnik / 3379" na upravništvo »Slovenskega Naroda«.

Kupi se dobro ohranjeno
motorno kolo.
Ponudbe z navedbo cene, motorjevega sistema in moči na upravn »Slov. Naroda« pod „Motor 3326". 3326

Na prodaj je
dvovprežni koleselj s strebo
in dvema sedežema. Ogleda se na Martinovi cesti št. 10 v Ljubljani.

Plačilna natakarica
zamore nastopiti takoj službo v dobroidoči restavraciji. — Sprejme se samo pošteno, spretno in energično moč, lepega vedenja. Kje, pove upravn. »Slov. Naroda«. 3386

BRINJE
vsake količine kupuje VLADIMIR ARKO, Zagreb, Vlaška ulica 116.

Učenec ali učenka
slovenskega in nemškega jezika zmožna se takoj sprejme pri fotograf. umet. zavodu Franjo Grabletz, prej Julij Müller, Ljubljana. 3387

Sprejme se
kontoristinja
s prakso. Ponudbe z navedbo plačilnega zahtevka in dne mogočega vstopa naslovite pod „Kontoristinja 3390" na upravništvo »Slovenskega Naroda«. 3390

Kupi se vsaka, tudi najmanjša, množina dobro posušenih
olupkov od hrušek in jabolk
vsako posebej po 2 kroni kg in dobro posušene prešnine od hrušek in jabolk po 80 v. kilogram. Ponudbe in pošiljatev se prosi na na tvrdko Fran Kos, Ljubljana.

Radi preselitve prodam:
kredenco (orehov les), salonsko visoko ogledalo, jedilni, kavni in čajni servis, zimsko suknjo, „Weltall und Menschheit", „Österr. Recht" — vse dobro ohranjeno. Naslov se izve v uprav. »Slov. Nar.«

Stanovanje s 4-6 sobami
in vsemi pritiklinami, iščem za takoj ali za februar. 3385
Ponudbe pod „Stalen najemnik / 3385" na upravništvo »Slov. Naroda«.

Kostanjev in brastov les
vsako množino, od 10 cm debelosti naprej, kupi po najvišji ceni
Josip Cizel, na Polzeli, Stajersko. 2374

Prazne vreče
vsake vrste, suhe gobe, kumin, janež in druga semena kupuje vedno in v vsaki množini, ter plačuje po najvišjih dnevnih cenah trgovska firma
J. Kušlan, Kranj, Gorenjsko.

†

Potrtim srcem naznanjamo v svojem kakor v imenu sorodnikov pretresujočo vest, da je vzela neizprosna smrt iskreno ljubljenega soproga, oziroma očeta, brata in svaka, gospoda

Antona Turnšeka

veleposestnika in veletrgovca v M. Nazarjih.

V 69. letu starosti je dne 2. oktobra ob 6. uri zjutraj po dolgi bolezni, previden s sv. zakramenti za umirajoče, zatisnil za vedno oči.

Pogreb nepozabnega rajnkega se vrši v četrtek, dne 4. oktobra ob 9. uri dopoldne na domače pokopališče.

Mir božji njegovi duši!

Priporoča se v molitev in v blag spomin!

M. Nazarje, dne 2. oktobra 1917.

Zalujoči ostali.

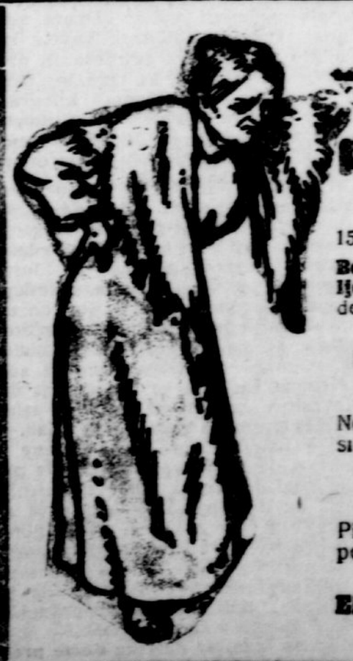

Ali se hočete svojega
revmatizma protina, ischiasa
korenito iznebiti?
1587 Tisoči že ozdravljeni!
Bolečine v udih in členkih, otekli udje, skrivljene roke in noge, trganje, bodenje v različnih delih telesa, celo oslabele oči so posledice revmatičnih in protinskih bolečin.
Nudim Vam naraven produkt za zdravljenje.
Nobena univerzalna medicina, temveč zdravilno sredstvo, ki je dobrotna mati narava bolnim ljudem daruje.
Vsakemu brezplačna poskušnja.
Pišite mi takoj, da Vam pošljem svoje zdravilo in poučno razpravo brezplačno. Postanete hvaležen moj privrženec.
Ekspedicija: Opern-Apotheke, Budimpešta, VI., odd. 244.

Brinje
za kuhanje žganja oddaja
v večjih in manjših množinah tvrdka
Ivan Jelačin, Ljubljana,
Emonska cesta štev. 2.

Povečane slike
do naravne velikosti, kakor tudi
oljnate portrete na platno
izvršuje umetniško po vsaki fotografiji 185
Davorin Rovšek
prvi fotografski in povečevalni zavod
v Ljubljani, Kolodvorska ul. 34 a.

Prej v Gorici. **F. Batjel** Prej v Gorici.
Ljubljana, Stari trg št. 28.

Možka in ženska dvokolesa s staro pnevmatiko.
Šivalni stroji, gramofoni, električne žepne svetilke že kompletne od 2 K.
Najboljše baterije.
Posebno nizka cena za preprodajalce
Mehanična delavnica na Starem trgu št. 11
v Mačičevi hiši poleg goriške kleti.

Ivan Bizovičar
umetni in trgovski vrtnar
Ljubljana 839
Kolezijska ulica št. 16
priporoča svojo bogato opremljeno vrtnarstvo ter okusno izdelane vence, šopke in trakove.
:: Izposojevanje ::
ob mrtvaških odrih drevesne cvetlice, kakor tudi najfinejše dekoracijske cvetlice za dvorane :: in balkone. ::

Vsakovrstne sadike do najžlahtnejših cvetlic in zelenjadi. Sprejemam naročila na deželo. Vsa naročila se izvršujejo točno in solidno.
Brzojavke: I. Bizovičar, :: vrtnar. Ljubljana. ::

Gonoktein.
Najnovejše, izkušeno sredstvo proti kapavcu (triperju), belemu toku, črevesnemu in mehurnemu katarju itd. 2130
GONOKTEIN je upeljan na češki kliniki dvor. svetnika vseuč. prof. dr. V. Janovskega. Na praški nemški kliniki vseuč. prof. dr. K. Kreibicha. Toplo ga priporočajo vseuč. prof F. Samberger, vseuč. docent dr. J. Odstrčil itd.
M. U. dr. H. Stary, specijalist za tajne in kužne bolezni v Pragi piše: Z Gonokteinom sem dosegel izvrstne uspehe, ne dela težav v želodcu, niti v ledvicah, v akutnem stanju sem dosegel edino z Gonokteinom hitro ponehanje neprijetnih subjektivnih simptomov z vidnim objektivnim poboljšanjem procesa.
M. U. dr. J. Urban, občinski zdravnik v Vel. Chomutici-Obora piše: Z Vašim Gonokteinom dosegel sem uspehe, ki so me popolnoma zadovoljili.
Dobi se po vseh večjih lekarnah. Skatljica K 7·—.
Zahtevajte literaturo in prospekt.
Ljubljana: Lekarna Trnkoczy.
Zagreb: Lekarna „Salvator", S. Mitelbach, Jelačičev trg.
Proizvaja: Farmakološko-kemični laboratorij „HERA" Praga-Vršovice 552
Dobavitelj vojnega ministrstva in Vojno-zdravstvenega združenja.

V kratkem izide v založbi „Umetn. propag." v Ljubljani
STENSKA SLIKA
SLOVENSKA MADONA
po orig znanega umetnika Fr. Klemenčiča. Umetniško v barvah, na karton izvršena reprodukcija meri brez okvirja 65 × 78 cm in velja za naročnike, ki se priglasijo do konca tega meseca 20 K, v bogato pozlačenem okvirju 50 K. Od 1. novembra t. l. dalje oziroma po izidu slike bo znašala cena brez okvirja 25 K. z okvirjem 60 K. Zaboj in ovojnina za pošiljatev po pošti (železnici) se zaračuna po lastni ceni ali pa vzame nazaj. 3373
Zahtevajte prospekte in bližja pojasnila v salonu „Umet. prop." v Ljubljani, Sodna ulica št. 5.

Sijajno bodočnost
imajo turške srečke in nove srečke avstr. Rdečega križa vsled svoje vedno zvišujoče se denarne vrednosti! Vsaka srečka zadene!
Glavna dobitka znašata čez 2996
1,000.000 kron.
Natančno pojasnilo z igralnim načrtom razpošilja brezplačno:
Srečkovno zastopstvo 11, Ljubljana.

16

Zdravnik želodca
je posebnost želodčnega likerja iz zdravilnih rastlin, kateri izborno vpliva proti slabostim v želodcu ter radi tega v nobeni družini ne bi smel manjkati.

Modni salon Stuhly-Maschke
Židovska ulica štev. 3.
Dvorski trg 1, Ljubljana.
Priporoča največjo izbiro finih velour-klobukov s kosmatim robom iz prvovrstnih tovarn »Novega Jičina«, kakor iz baržuna, filca in kožuhovine, ter čepic za dame in deklice.
Popravila točno in vestno!
Velika izbira žalnih klobukov.
Cene razmeroma zelo nizke!

Telefon 46208. Telefon 46208.
Artika jako fino lepilo
alkalija prosto kot nadomestek za arabski gumi in dekstrin,
jako vporaben, v tenki plasti namazan, skoro brezbarven, hitro sušeča se lepilna snov, ki izvrstno drži, prikladen za vso kartonažno industrijo, za nalepljenje etiket na papir, usnje steklo in ploščevino, dobavlja točno à 5 kg, 10 kg, 20 in 50 kg, v sodih à 250 kg iz tovarne:
CEH & BLITZ, Dunaj XX/2,
Dresdenerstrasse št. 82.

Anton Bajec
umetni in trgovski vrtnar
naznanja sl. p. n. občinstvu, da se nahaja njegov
cvetlični salon
samo Pod Trančo št. 2
poleg Cevljarskega mostu.
Velika zaloga suhih vencev.
Izdelovanje šopkov, vencev, trakov i. t. d.
Zunanja naročila točno.
Vrtnarija na Tržaški cesti št. 34.

Najbolj zanimiv in najboljši slov. ilustrovani tednik so:

ki priobčujejo vsak teden mnogo zanimivih slik z bojišč in o drugih važnih aktualnih domačih in tujih dogodkih, ter obilo zanimivega čtiva: pesmi, povesti, jako zanimiv, lep detektivski roman, poučne članke in črtice iz gospodinjstva, zdravstva, vzgojeslovja, tehnike in sploh vseh strok poljudnega znanstva. 118
„TEDENSKE SLIKE" so nepolitičen in nestrankarski ilustrovan tednik, ki je posvečen le zabavi in pouku.
„TEDENSKE SLIKE" bi naj imela naročena vsaka rodbina, vsaka gostilna, kavarna, brivnica, vsako društvo itd. Zahtevajte „TEDENSKE SLIKE" povsod in pridobivajte naročnikov.
„TEDENSKE SLIKE" stanejo četrt leta K 3·80 pol leta K 7.50 in celo leto K 15·—. Naročniki dobe kot nagrado slike Prešerna, Jurčiča, Gregorčiča in Aškerca ter tudi lepe zanimive knjige. Naročite si „TEDENSKE SLIKE" takoj!
Pošljite nam svoj naslov in pošljemo Vam 1 številko „TEDENSKE SLIKE" brezplačno in poštnine prosto na ogled.
Upravništvo lista „TEDENSKE SLIKE"
Ljubljana, Frančiškanska ulica 10/I.